

МОДЕЛЬ ВИХОВАННЯ В ПОЗАШКІЛІ

№ з/п	Назва розділу
I	ВСТУП. Сучасні діти – хто вони?
II	Сучасний педагог-позашкільник – який він?
III	Основні блоки (напрями) виховних завдань
1	Екологія
2	Здоров'я
3	Патріотизм
4	Розум, інтелект
5	Естетика
6	Праця
7	Базова культура особистості
8	Мораль та етика
9	Право (повага та дотримання державних законів)

ВСТУП

...Виховання, створене самим народом і засноване на народних починаннях, має таку виховну силу, якої немає в найкращих системах, що ґрунтуються на абстрактних ідеях чи запозичені в іншого народу.

К.Д. Ушинський

Цілі покоління батьків, вихователів та педагогів намагались і намагаються до сьогоднішнього дня підібрати ідеальну модель розвитку і формування особистості в умовах її виховання, навчання та освіти. На цю тему написано безліч розумних книг, наукових праць, дисертацій, трактатів, тощо. Однак не існує готових рецептів, шаблонів, схем та моделей виховання, які можна було б, «застосовувати» до дитини.

Мета кожного виховного процесу – виховати гармонійно розвинуту особистість, досконалу і внутрішньо і зовнішньо, яка б була прекрасна тілом і душею. Поєднати розумовий, моральний, естетичний та фізичний розвиток. Процес виховання є тривалим, власне, безперервним процесом. Він триває все життя. При цьому змінюється лише роль і співвідношення різних виховних факторів. До школи провідну роль у вихованні відіграє родина, в роки навчання — навчальний заклад. З початком трудової діяльності — власна сім'я, трудовий колектив, громадські, політичні, релігійні організації. Але найглибший слід у свідомості людини залишає шкільне виховання, тому що нервова система у молодому віці характеризується високою пластичністю і сприйнятливістю. Особистість формується в цілому, певні риси та якості в неї розвиваються не почергово, а одразу та комплексно. Це означає, що зміст, форми і методи виховного процесу повинні мати комплексний характер. Звичайно, на певному етапі увага до вирішення тих чи інших виховних завдань може посилюватися. Усі виховні завдання в міру розвитку людини ускладнюються і поглиблюються.

В Україні загальна мета виховання конкретизується через систему виховних завдань, які об'єднані в блоки (напрями):

- розум, інтелект;
- патріотизм;
- право (повага та дотримання державних законів);
- мораль та етика;
- естетика;
- праця;
- екологія;
- здоров'я;

- базова культура особистості.

Але перш ніж перейти до розгляду кожного блоку конкретно, було б не правильно не згадати про Українську козацьку педагогіку – унікальне явище світової педагогічної думки.

Виховний ідеал козацької педагогіки – український лицар, розумний і дужий, доблесний захисник рідної землі, палкий патріот України, носій української суверенності й волелюбності, національної гідності, народних чеснот і норм християнської моралі.

Розбудова самостійної Української Держави вимагає відновлення й розвитку національного виховання й освіти. Настав час усім українцям повернутися в лоно українства й дітей та молодь проїняти його благородним духом. Маємо відродити й умножити українську культуру, традиції, звичаї, як і любов до свого народу, своєї держави, шляхетність, жертвовність, національну гордість і гідність. І тут без козацької педагогіки не обійтись.

Козацькою називаємо педагогіку, створену українськими козаками. Це вироблена й застосовувана в їхньому середовищі система знань, засобів і досвід навчання та виховання дітей і підлітків.

Виховання козака починалося з колиски. На восьмий день після народження його хрестили й давали ім'я тільки за святцями. Як тільки в дитини з'являлись перші зуби, його верхи на коні везли в церкву на молебень святому Іоаннові воїну, щоб ріс хоробрим козаком, відданим православної Церкви. Кожному козаку з дитинства вселяли заповідь «Почитай отця твого и матер твою, як повелел тебе Господь, Бог твой, чтобы продлились дни твои» (Втор. 5, 16).

У Запорозькій Січі, як і у Стародавній Греції, існував культ фізичного розвитку особистості. Фізично недосконала людина відчувала свою нерівність і тому щиро прагнула підвищити свій фізичний вишкіл. Фізичне виховання в козацькій педагогіці мало важливе значення. У трирічному віці козачок самостійно їздив на коні по дворі, а у п'ять років уже вільно роз'їжджав по селу, граючи з козачками у війну. Із семи років дітей навчали фехтування та стріляння з лука. Син від батька засвоював мистецтво верхової їзди, володіння шаблею, стріляння. Він учився боротись у рукопашній схватці, стріляти при швидкій верховій їзді, піднімати із землі монету, рубати полум'я свічі. Разом з батьком він ходив з рогатиною на ведмеда, полював на буйволів і сніжних барсів, що жили раніше на берегах Дніпра, об'їжджав диких коней. Юнаків, яких готували до військових походів, привчали спати під відкритим небом, купатись у холодній воді, харчуватись простою грубою їжею. Слід зазначити, що й дівчата-козачки не відставали від своїх братів у засвоєнні ратної справи, а за деякими показниками, усім на диво, навіть перевершували їх.

З малих років у дітей виховували:

- любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, Побратимстві, ставленні до Батьківщини-України;

- готовність захищати слабших, молодших, зокрема дітей;
- шляхетне ставлення до дівчини, Жінки, бабусі;
- непохитну відданість ідеям, принципам народної моралі, духовності (правдивість і справедливість, скромність і працьовитість тощо);
- відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави;
- турботу про розвиток національних традицій, звичаїв і обрядів;
- бережливе ставлення до рідної природи, землі;
- прагнення робити пожертви на будівництво храмів, навчально-виховних і культурних закладів;
- цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму.

Система освіти і виховання у школах Запорозької Січі передбачала формування у молоді, крім якостей лицарської честі, певної системи доблесті та звитяги, а саме:

- готовності боротися до загину за волю, честь і славу України;
- нехтування безпекою, коли справа стосується долі рідних, друзів, побратимів;
- ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих зайд-завойовників;
- здатність відстоювати рідну мову, культуру, право бути господарем на власній землі;
- героїзм, подвижництво у праці та в бою в ім'я свободи і незалежності України.

Тенденції розвитку сучасної козацької педагогіки проявляються в:

а/ актуалізації наявних у ній традиційних засад: утвердження життєвого оптимізму, українського лицарського духу й патріотизму;

б/ наданні їй наукового обґрунтування;

в/ наповненні змісту запитамі сьогодення;

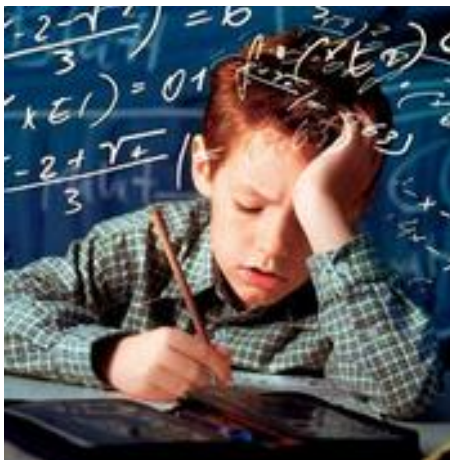
г/ спрямуванні в русло розбудови самостійної Української Держави;

д/ поверненні історичної пам'яті поколінь;

е/ появі нових виховних форм і засобів – дитячих гуртів «перевеслят» («козачат») й молодіжних об'єднань «Джура» тощо.

Все сказане ілюструє могутність феномена козацької педагогіки як видатного фактора українського національного виховання. Життя невпинно йде вперед. Козацька педагогіка теж не стоїть на місці. Вона зазнає певних змін. Але при цьому всьому постійною залишається її тверда традиція – формувати національно свідомих українців, стійких оборонців волі й незалежності України.

СУЧАСНІ ДІТИ – ХТО ВОНИ?

Діти — це ніжний світанок людства. Вони народжуються з чистою, як ранкова роса, і світлою, як промінець сонечка, душею, і роблять перші кроки, дивляться у світ широко розкритими очима, пізнають його і все бачать вперше. Їм усе цікаво, усе захоплює, хвилює, вони переконані, що все те, що їх оточує, завжди таким було, що так і повинно бути. Саме так, а не інакше. Сучасна дитина, як і колишня — це всього лише дитина, тендітна, ніжна, безпосередня і світла, яка прийшла у цей безмежний, чарівний і складний світ для життя. Перед нею стоїть високе завдання — творити добро.

Часто дорослі люди про дітей кажуть, що сьгоднішні діти – не такі, як колись були. Цікаво те, що доросла частина населення в усі часи вважала своїх дітей «важкими», критикувала їх, боролася з їхнім стилем життя та ідеалами.

У 20-ті роки минулого століття дорослі називали молодих людей «полум'яною молоддю», боролися з їхньою розкутістю, яскравим одягом, захопленням саксофонною музикою та джазом.

У 50-ті роки старше покоління засуджувало вузькі брюки, твіст, а молодих людей називало «стилягами».

У 60-70-ті роки старше покоління боролася з короткими спідницями та захопленням молоді музикою «Бітлз», з довгим волоссям і брюками «кльош», які носила молодь. З'явилися електрогітари і ВІА (вокально-інструментальні ансамблі), пацифістські антивоєнні настрої, рок-н-ролл і новий стиль поведінки хіппі. У такий спосіб молодь протестувала проти війни, проти устрою суспільства, змістом якого були споживання й неможливість впливати на свою долю.

У 80-ті роки ХХ ст. предметом стурбованості старших поколінь стали стилі диско та брейк-данс. Тривогу викликала масовість молодіжних рухів і напрямів. Крім хіппі з'являються панки, металісти, рокери, важка рок-музика і масове захоплення західним стилем життя.

Зараз ці підлітки вирости, стали дорослими і є основними носіями нових демократичних цінностей, діячами ринкової економіки, вони мають власних дітей.

І про нас, сьгоднішніх дорослих, колись так казали. Сьгодні нам не легко, бо змінилося багато чого такого, до чого ми звикли; поламалися стереотипи і частина дорослого населення вибита з колії.

І все ж, які сьогоднішні діти? Що в них такого, що відрізняє від колишніх їхніх ровесників? На перший погляд – діти як діти. Нічого незвичайного. Чимось схожі й абсолютно різні. На яку не глянь — усміхнена, допитлива, привітна, жвава, весела, безпосередня і щира. Хіба не така, як десятки років тому? Наче нічого не змінилося, бо дитина завжди — сучасна. Адже живе у свій час і в своєму суспільстві.

А так як в нашому суспільстві змінилося багато всього, то, звичайно, змінилися і діти. Інформативний простір заповнений настільки, що стало важко орієнтуватися і дорослій освіченій людині. Тому сьогоднішня вимагає від кожного постійного навчання, вдосконалення своїх знань, мобільності, знаходження нових джерел, які б допомогли людині бути на передньому краї життя. У наш час діти ростуть дійсно дуже швидко - інформаційне століття бере своє. Зростання виражається не тільки у фізіологічній акселерації, але і в соціальному, духовному плані. На жаль, подібний прискорений розвиток не завжди йде на користь, і вчені всієї планети б'ють тривогу. Дані, зібрані вченими після обробки багатьох тисяч опитувань, свідчать про те, що дітей у віці від 7 до 11 років турбують виключно дорослі проблеми: матеріалізм, проблема самовираження, тривоги з приводу можливого краху кар'єри (!), і страх перед «великим світом» взагалі. Відзначимо, що сучасні діти більше хвилюються з приводу тероризму, екологічних проблем, фінансової кризи – і набагато менше їх хвилюють звичайні «дитячі» проблеми, наприклад друзі, школа, іспити.

Так, дійсно сьогоднішні діти знають набагато більше, ніж їхні ровесники десять-двадцять років тому. Інформація надходить до них по радіо і телебачення, через Інтернет. Вони чудово розбираються в сучасній побутовій техніці, люблять комп'ютер і вміють ним користуватися, мають безліч хитромудрих іграшок, в яких добре орієнтуються. Багато сьогоднішніх дітей вже з трьох-чотирьох років знають літери і вміють читати. А в шість років, коли йдуть до школи, то рідко яка дитина не знає букв чи не вміє рахувати. Та й мова у них багатша, ніж у їхніх ровесників у минулому, вони мають більший словниковий запас.

Сучасні діти – це акселерати, художні натури з високим рівнем уваги, мрійливості. Це люди прагматичні, з високим інтелектом. А високий інтелект - це гарантія того, що такою людиною важко маніпулювати. Однією з найважливіших характеристик їх інтелекту є його пластичність, гнучкість, здатність легко сприймати нову інформацію.

Сучасні діти мають досить високий рівень пам'яті, розвинене логічне мислення, високий рівень розвитку образного мислення.

Для сучасних старших школярів характерною є потреба в пізнанні самих себе, зумовлена передусім необхідністю повніше, раціональніше використати свої внутрішні можливості з метою реалізації тих підвищених вимог, які висувають до них школа та сім'я.

У сучасних дітей у юнацькому віці формуються деякі нові аспекти самосвідомості. Серед них найважливіше значення має самовизначення, тобто прагнення юнаків визначити своє місце в житті, у праці, у суспільстві. Це радує батьків і педагогів. Позиція сучасного підлітка також виражена у прагненні знайти своє місце в сім'ї, в подіях суспільства, реально оцінювати власні можливості, у прагненні пізнати складний світ людських взаємин, самого себе.

Нинішню молодь найбільше турбують проблеми забруднення навколишнього середовища. Найсерйознішими проблемами випускники називають наркотики, голод, загрозу атомної війни та звичайні війни.

Сучасні учні наполегливо шукають у своєму оточенні людей з активною життєвою позицією, відвертих у стосунках. Це період пошуку і створення власного «Я».

Обдаровані діти

Сьогодні в навчальні заклади приходять обдаровані діти. Більшість з них добре адаптуються в учнівському колективі, їм цікаво вчитися, вони чудово оволодівають всіма розділами навчальних програм. В них висока емоційно-вольова готовність до навчання, яка визначає уміння регулювати свою поведінку, пов'язану з напруженням, переживаннями. Психологічна і інтелектуальна готовність також висока. Маючи природні задатки, вони мають можливість розвивати їх, тому що нині створені навчальні заклади нового типу, загальноосвітні навчальні заклади, так і позашкільні, де вчать не тільки предметам згідно програми, а й дають дітям набагато більше, розвивають їхню творчість, здібності, естетичні смаки. Та чи легко обдарованій дитині сьогодні? Звичайно, ні. Обдаровані діти бувають дуже вразливими, до них треба особливий підхід, щоб дитина виростала, розвивалась, вчилась переборювати труднощі і долати певні бар'єри, ставала впевненою у своїх силах. Виникають певні труднощі і з однолітками, бо не все так просто. Бути першим, найкращим в усьому не завжди легко дитині, в якій ще несформована психіка. Тут, як ніде, потрібна велика увага педагога, наставника, батьків.

Діти війни..

Дитинство обпалене війною... Війна прийшла, коли вони спали. Вони зустрілися з нею, гуляючи в шкільному дворі або граючи у футбол. Вона підло вдарила по них, коли вони рятувалися від неї в підвалах, що імітували бомбосховища. І навіть тепер, коли вони виїхали з територій де відбуваються військові дії, війна продовжує залишатися з ними. Дітей зони АТО вона більше не відпустить ніколи.

Всі пам'ятають дітей, які грали в футбол на шкільному полі, коли почався обстріл Донецька. Деякі з них загинули, інші були поранені, і зараз їм надається допомога. Інший випадок - діти під час обстрілу знаходилися в будинку, і поки вони бігли в підвал, отримали серйозні поранення. Їх теж зараз рятують лікарі. Третій приклад - після обстрілу Донецька діти з дитячого будинку сімейного типу побачили у своєму городі снаряди, злякалися, що вони можуть завдати шкоди комусь із членів їхньої сім'ї, і почали їх самостійно прибирати. Снаряди вибухнули прямо в їх руках. На щастя, всі троє маленьких рятувальників вижили, але отримали важкі травми. В цілому, кожна дитина, яка хоча б недовго прожила в умовах воєнних дій, потребує серйозної допомоги. Напевно, той, хто не переніс цього сам, не уявляє, що відчувають зараз діти зони АТО. Вони пережили (а деякі ще продовжують переживати) найстрашніші хвилини, вони бачили, як гинуть їхні рідні, знайомі, друзі. За прикладами далеко ходити не треба – змучене Дебальцеве, Краматорськ, Авдіївка, Горлівка... Діти цих міст знаходяться в шоці, тому що вони (навіть якщо не постраждали самі і вся сім'я жива) побачили весь жах того, що там відбувається – летять снаряди, вибухають і горять будинки, фрагменти тіл на вулицях. Вони не можуть спати і їсти, вони не можуть навіть говорити. І якщо фізичні рани можна залікувати швидко, з душевними все відбуватиметься дуже повільно, тому що навіть дорослі не завжди знаходять в собі сили впоратися з ними. Що вже тут говорити про дітей ...

Так зване керівництво ДНР проводить на окупованих територіях «добровольчу» мобілізацію місцевого населення у віці від 16 до 18 років, що є грубим порушенням Конвенції ООН про права дитини.

Діти-інваліди

Рівень цивілізованості будь якої соціальної держави визначається ставленням до найменш захищених та найбільш вразливих її членів, які потребують соціального захисту, у першу чергу до дітей інвалідів. За останні десятиліття в Україні, як і в усьому світі, внаслідок багатьох чинників збільшилась кількість дітей інвалідів, які потребують посиленої уваги з боку держави. В даний час в Україні налічується понад 150 тис. дітей з особливими потребами. Поняття «діти з особливими потребами» має широкий зміст і

включає в себе всі категорії фізичних, психічних та психологічних порушень у розвитку дитини.

Як допомогти дитині, що має порушення та, яка опинившись у загальноосвітній школі, стикається з безліччю проблемних ситуацій та власною неспроможністю. Можна зрозуміти батьків, які віддають перевагу загальноосвітній школі, а не спеціалізованому закладу для подальшого навчання та соціалізації дитини, бо вони піклуються про збереження статусу «нормальності» для своєї дитини. Правильність внутрішнього інтуїтивного рішення батьків таких дітей, стосовно подальшої соціалізації підтверджується ідеями Інклюзивної освіти, які останнім часом поширюються та осмислюються на державному рівні та в освітньому просторі. У

розвинених країнах інваліди мають не лише право , а й можливість вчитися у школах разом зі здоровими дітьми. Така форма освіти називається інклюзивною (від англ. «інклюд», включення). Для інвалідів пристосований громадський транспорт, будинки обладнані так, щоб людина на візку могла легко заїхати до аптеки, книгарні чи кінотеатру

Як свідчать дослідження, близько 80 відсотків дітей з фізичними, психічними, розумовими обмеженнями проживають в сім'ях. Труднощі, з якими вони стикаються, пов'язані з необхідністю догляду за дитиною, високими витратами на її лікування, оздоровлення, придбання засобів корекції. Внаслідок цього у більшості сімей формується нездоровий психологічний клімат, спричинений низькими доходами батьків, що не забезпечують належне утримання дітей-інвалідів.

Важливим життєвим фактором для кожної дитини є інформування про особисті

права, які допомагають підліткам в подальшому житті. Від незнання своїх прав, діти з особливими потребами відчують себе не досить впевнено в повсякденному житті.

На жаль, до сьогодні існує тенденція розглядати інвалідність як вирок вважається, що раз так склалася доля, людина не може розраховувати на повноцінний розвиток із суто медичних причин. Звідси нібито логічний, але нелюдський висновок: інвалідам

не потрібно створювати умови для розвитку, активної суспільної діяльності, освіти. Їм треба дати пенсію (виходячи з можливостей нашої країни, досить невелику) та медичну допомогу. А далі діти-інваліди — це проблема їхніх батьків, персоналу інтернатів та Пенсійного фонду. Отже, інвалідність призводить до обмеження життєдіяльності людини, її соціальної дезадаптації, обмеження здатності до самообслуговування, пересування, орієнтації, контролю за своєю поведінкою, спілкування, майбутньої трудової діяльності внаслідок відхилень у фізичному та психічному розвитку. Система навчання цих дітей не досконала.

Основні принципи та цінності інклюзивної освіти

Інклюзивна освіта – цінності:

- це визнання того, що всі діти можуть навчатися;
- це робота зі всіма дітьми, незалежно від їх віку, національності, мови, походження, особливостей розвитку;
- це вдосконалення освітніх структур, систем і методик для забезпечення потреб всіх дітей;
- це частина великої стратегії по створенню інклюзивного суспільства;
- це динамічний процес, який знаходиться постійно в розвитку.

Інклюзивна освіта базується на таких принципах

- цінність людини не залежить від її здібностей і досягнень;
- кожна людина здатна відчувати і думати;
- кожна людина має право на спілкування і на те, щоб бути почутою;
- адаптація системи до потреб дитини, а не навпаки;
- справжня освіта може здійснюватися тільки в контексті реальних взаємовідносин;
- всі люди потребують підтримки і дружби ровесників;
- задоволення індивідуальних освітніх потреб кожної дитини;
- визнання спроможності до навчання кожної дитини та, відповідно, необхідність створення суспільством відповідних для цього умов;

- залучення батьків до навчального процесу дітей як рівноправних партнерів та перших вчителів своїх дітей;
- командний підхід у навчанні та вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків та спеціалістів;
- складність завдань повинна відповідати здібностям дитини;
- рівний доступ до навчання у загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною;
- подолання потенційних бар'єрів в навчанні.

Інклюзивна освіта є підходом, який допомагає адаптувати освітню програму та навчальне середовище до потреб учнів, які відрізняються своїми навчальними можливостями.

Переваги інклюзивної освіти:

Для дітей з особливими потребами:

- завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей;
- ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами;
- оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально;
- навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей;
- у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті.

Для інших дітей:

- діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей;
- діти вчаться налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них;
- діти вчаться співробітництву;
- діти вчаться поводитися нестандартно, бути винахідливими, а також співчувати іншим.

Для педагогів та фахівців:

- вчителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості учнів;
- вчителі оволодівають різноманітними педагогічними методиками, що дає їм змогу ефективно сприяти розвиткові дітей з урахуванням їхньої індивідуальності;
- спеціалісти (медики, педагоги спеціального профілю, інші фахівці) починають сприймати дітей більш цілісно, а також вчаться дивитися на життєві ситуації очима дітей.

СУЧАСНИЙ ПЕДАГОГ-ПОЗАШКІЛЬНИК – ЯКИЙ ВІН?

Найчистіша душа — дитяча!
Сонечко в ній бринить!
То ж у нас нелегка задача —
Виховать і навчить!
(Надія Красоткіна)

Історична довідка

У Стародавній Греції хлопчики після 7 років починали відвідувати школу. З метою уникнення небажаних вуличних знайомств, дитину у школу і зі школи супроводжував спеціально приставлений раб – педагог. Слово «педагог» у Стародавній Греції означало дослівно «провідник дитини». Так називали не вчителів, а рабів, які відводили дитину до школи і забирали назад. Зазвичай у педагоги вибирали рабів, непридатних ні для якої іншої роботи, але тих, які були вірними домівці. Таким рабам аристократи доручали доглядати за своїми дітьми. Кожна дитина мала свого власного педагога. Крім супроводження вихованця до школи і зі школи, в обов'язки педагога входило ще здійснювати з ним прогулянки, охороняти його від фізичних та моральних небезпек. Свої обов'язки педагог ніс до вступу вихованця в вік зрілості.

На фото – теракотова статуетка грецького педагога з дитиною

Надалі педагогами стали називати спеціально підготовлених людей, які займалися навчанням і вихованням дітей і для яких педагогічна діяльність була професією. Звідси особлива наука про виховання стала називатися - педагогікою. Треба сказати, що з Стародавньої Греції ведуть своє походження і багато інших педагогічних понять і термінів, наприклад, школа, що, означає «дозвілля», гімназія – громадська школа фізичного виховання, а згодом просто середня школа, та ін.

Професія педагога позашкільних навчальних закладів належить до творчих видів діяльності, оскільки професійна діяльність будь-якого педагога спрямовується на виховання унікальної, неповторної особистості.

Ефективність позашкільного закладу залежить не лише від програм навчання і виховання, а й від особистості педагога. Безперечно працівник позашкільного закладу повинен бути високо ерудованим з сучасним світоглядом, з об'єктивною самооцінкою, мати педагогічний такт, високо розвинуті професійні якості. Бути психологом – педагогічно досвідченим та вміти працювати з дітьми.

Сучасний педагог-позашкільник – це фахівець, який сьогодні працює в системі позашкільної освіти, володіє педагогічними технологіями, що відповідають новим суспільним цілям та рівню розвитку науки про дитину. Він повинен

вміти працювати в умовах ринку, розуміти що тільки високий професіоналізм, творчість, ініціатива допоможуть йому знайти своє місце та самореалізуватися в професії.

Педагог, який працює в позашкільному закладі, який прагне позитивно впливати на дитину, має багато знати, бути творчою і водночас терплячою людиною, здатною до самовдосконалення. Він мусить бути доброзичливим, відкритим у ставленні до вихованців, уміти налагодити співробітництво з усіма учасниками навчально-виховного процесу в повсякденному житті. Перехід на особистісно-орієнтовану модель позашкільної освіти потребує зміни ставлення керівника гуртка до занять. Завдання педагога постачати дітям необхідний матеріал, підтримувати інтереси дітей, допомагати, втілювати в життя задумане. Для того, щоб дитина з нетерпіння чекала зустрічі з таким наставником, керівником гуртка, він повинен постійно працювати над підвищенням фахового рівня, володіти мистецтвом спілкування з людьми і дітьми, досконало володіти почуттям гумору. Саме він знадобиться в скрутну хвилину і додасть оптимізму в разі невдачі.

В сучасних умовах сучасний педагог повинен мати найвищий рівень фахової підготовки та високий інтелектуально-креативний потенціал. Це – впевнена в собі людина, яка вміє поводитися в товаристві, не викликаючи своїми вчинками, поведінкою та зовнішнім виглядом зневаги до себе, людина, яка дотримується наступних основних правил спілкування: ввічливість, природність, гідність, тактовність, толерантність.

Важливим в особі педагога сучасного позашкільного закладу є його зовнішній вигляд – це скромний, стильний одяг і взуття, яке б не заважало виконувати всі режимні моменти в роботі з дітьми. Педагог сучасного позашкільного закладу – сучасна, енергійна «людина- свято», яка завжди мусить бути у формі. Джерелом натхнення, що живить керівника гуртків, є діти, він живе ними. Саме діти, яких він так любить, дають педагогу невичерпну енергію, життєлюбність і позитивне мислення. Усі діти йдуть у позашкільні заклади (центри, станції, палаци...) з великою вірою і світлою надією, що кожного з них люблять, поважають і чекають, що вони потрібні своїм керівникам гуртків, друзям-гуртківцям, що вони дуже важливі у житті. Та так воно і є. За кожную дитину болить душа. Їх з нетерпінням чекаєш на гурток, і хочеться, щоб вони були здорові, щасливі, знаючі, добрі, мудрі, світлі і веселі. Адже вони ідуть по життю, хоч поки що всі разом, але вже кожен своєю стежиною. Тому і прагне душа кожного педагога-позашкільника, щоб стежечки їхні були осяяні сонечком доброти і любові, а серця чистими і добрими. Бо ж так багато залежить від наставника, від його ставлення до дитини, його слова і, навіть, погляду... До речі про слово. Натхнення робить слово педагога живим, здатним торкнутися ніжною і щирою дитячою душею. *Сила лагідного спокійного слова така велика, що з нею не може зрівнятися ніяке покарання — (Лесгафт).*

Про місію сучасного педагога позашкільного закладу, його професійне кредо можна говорити гарно й дуже багато, а можна сказати лаконічно і ємко. Як зробив це *Шалва Амонашвілі*.

Заповіді кожного педагога:

Будь обережний!

Не помились!

Не нашкодь!

Будь надією для дитини!

Знай, чого прагнеш!

Постійно шукай у дитини скарби в душі!

Погодьтеся, завдання складні й почесні. Вони потребують розуму та снаги, щедрої душі та професійних умінь і навіть жертвності, відповідно обраній справі, а головне – любові до дітей, відповідальності перед суспільством.

Натхненна віра в цінність ідеалів — найкраще, що може набути дитина у спілкуванні зі своїм наставником. І якщо в душі педагога горить вогонь, натхненна віра в цінність людських ідеалів — він може йти до дітей, успіх йому забезпечений.

ЕКОЛОГІЯ

Постановка проблеми

Однією з найбільших проблем сучасного людства є екологічний стан довкілля. Глобальна екологічна криза, в умовах якої ми живемо, є наслідком дії багатьох чинників. Це і споживацький підхід до природи, і нерегульоване зростання народонаселення тощо. Але якщо подивитися на проблему глибше, то виявиться ще одна, чи не найсуттєвіша причина екологічної кризи, - це глибоке падіння духовності та моралі, низький рівень екологічної освіти і виховання, загалом екологічної культури переважної більшості мешканців планети.

Мета екологічної освіти в тому, щоб пробудити в усіх вікових групах населення занепокоєність станом природного середовища та поєднати екологічне мислення і екологічну поведінку з розумінням того, що все у світі взаємопов'язане, що певна дія людини викликає часом непередбачені наслідки впливу на природу. Таким чином, екологічна освіта стає способом життя людини на сучасному етапі її існування на Землі.

Екологія повинна стати для людей не тільки наукою, а й способом мислення, поведінки, реальністю дій. Набуття кожною людиною екологічних знань має здійснюватись на всіх етапах формування особистості. Екологічна освіта - це не тільки отримання відповідних знань в навчальних закладах, але й система безперервного багатоступеневого екологічного інформування і пропаганди. Результатом екологічного виховання стає формування у людини свідомого сприйняття довкілля, почуття особистої відповідальності за діяльність, пов'язану з перетворенням природи, упевненості в необхідності бережливого ставлення до неї.

Екологічне виховання - спосіб впливу на почуття людей, їх свідомість, погляди і уявлення. Але будь-яке виховання, в тому числі екологічне, повинне ґрунтуватися на освіті, насамперед екологічній. Мета освіти - формування фізичного та психічного, духовного здоров'я людини і всього суспільства. Освіта сама по собі не гарантує захисту від нерозумного, а то і злочинного ставлення до природи, а отже, і до людей. Свідомість людини - безпека країни, запорука подальшого існування життя на планеті. Екологічна освіта охоплює сферу знань, умінь і навичок, необхідних для дбайливого відношення до природного середовища. Вона - основа професійної підготовки фахівців у будь-якій сфері, пов'язаній, навіть побічно, із природою. В цьому процесі важливі певні принципи.

Природоохоронна освіта і виховання - це проблема першочергового значення, без якої неможливо поліпшити стан навколишнього природного середовища. В розвинутих країнах це зрозуміли вже давно. Наприклад, в Голландії з 1919 р. діє служба дитячого і шкільного виховання. Заняття ведуть так, щоб діти самі відкривали для себе природу в практичному спілкуванні з нею. Знання, отримані на основі практики, зберігаються довше, ніж придбані з підручників. Такі знання формують основи совісного, естетичного виховання, екологічної свідомості як складової частини загальної культури людини. В нашій країні тільки наприкінці 60-х рр. почали створювати мережу науково-педагогічних установ для вивчення цієї проблеми.

Отже, екологічна освіта в Україні та й загалом у світі відіграє дуже важливу роль, адже запорукою чистого довкілля є освідченість людини в цьому напрямку, а також правильне ставлення до природи, збереження її благ і раціональне використання ресурсів даних нею може гарантувати нам чисте і здорове майбутнє. Природа віддячить нам щирими дарунками за нашу дбайливість тому що кожна людина яка може себе назвати Homo Sapiens (лат. Людина розумна) повинна любити природу і дбати про неї адже всі ми завдячуємо їй життям.

Основні аспекти:

- формування розуміння гармонії людини з природою;
- оволодіння знаннями про природу свого краю;
- виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на землі;
- формування готовності до активної екологічної діяльності;
- формування основ глобального екологічного мислення;
- виховання екологічної культури.

ЗДОРОВ'Я

Постановка проблеми

Згубні звички:

- Паління;
- Ігроманія, інтернет залежність;
- Наркоманія;
- Вживання алкоголю;
- Раннє статеве життя

Збереження здоров'я школярів на сьогоднішній день – актуальна проблема. За роки навчання у дітей зростає:

- у 2,3 раза — частота порушень гостроти зору;
- у 1,4 раза — порушення постави;
- у 3,8 раза частіше діагностується сколіоз та майже у 3 рази більше — захворювання серцево-судинної та ендокринної систем.

Незадовільний стан здоров'я школярів зумовлений зростанням шкільних і соціальних навантажень, а також:

- початком шкільних занять у 6-річному віці, коли більшість дітей не готові до навчання в наявних умовах;

- катастрофічним зниженням фізичних навантажень і рухової активності дітей (наприклад при рекомендованій нормі 10 тис. кроків на добу деякі діти здійснюють лише 500);
- нераціональним харчуванням;
- хронічними стресами;
- згубними звичками, поширеними в молодіжному середовищі.

Як наслідок — кількість хронічно хворих дітей збільшується за роки навчання у школі в 2,5 рази.

Особливу стурбованість викликає вкрай низька фізична активність серед дітей шкільного віку, яка не просто знижує рівень здоров'я і сприяє виникненню хронічної патології, а й формує повну невідповідність до найпростіших фізичних навантажень, що може призвести навіть до загибелі дитини.

За даними наукових досліджень гігієнічні норми рухової активності залежать від віку і статі дитини й у середньому становлять 3,5–5 год/добу. При цьому у половини школярів, серед яких проводилися опитування, фізична активність — 30–60 хв на день.. Відсутність навантажень сприяє розвитку захворювань серцево-судинної системи, формуванню патології кістково-м'язової системи, ендокринних порушень і проблем щодо репродуктивної функції у подальшому. Спеціалістами виявлено, що при перебуванні хлопців за комп'ютером чи за переглядом телепередач безперервно протягом 2 год у 2 рази знижується активність сперматозоїдів. При цьому дослідженням встановлено, що за комп'ютером щоденно 0,5–3 год проводять 90% школярів.

Основні аспекти:

- озброєння вихованців знаннями про роль фізичної культури в житті людини;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку;
- фізичне, духовне і психічне загартування;
- виховання відповідального ставлення до зміцнення власного здоров'я;
- формування навичок дотримання санітарно-гігієнічних норм, режиму дня та харчування;
- розвиток потреби у здоровому способі життя;
- статеве виховання та психосексуальна підготовка;
- формування готовності укласти шлюб і виконувати сімейні обов'язки;
- формування культури сімейних і статевих відносин.

ПАТРІОТИЗМ

Патріотизм – надзвичайно глибоке поняття. І переконатись в цьому можна переглядаючи словники та енциклопедії. Якщо зібрати всі його визначення, то патріотизм – це любов до Батьківщини, повага до народу, готовність встати на захист Вітчизни, повага історії та законів країни. Одним з важливих пунктів цього визначення є повага до інших народів та націй. Саме патріотизм є золотою серединою між «правими» та «лівими» силами, та саме він підтримує рівновагу між ними, завдяки якій існує держава. Але підтримувати цю рівновагу здатен лише істинний патріотизм, і якщо є держава, значить він існує. Головний лозунг патріотизму: «Сила в єдності!» Патріоти вірять, що для розквіту країни треба всім об'єднатися та йти до мети єдиним шляхом. Зараз ми розуміємо патріотизм неправильно. Чомусь помилково асоціюємо його з націоналізмом, а іноді навіть с нацизмом. Але це помилка!

Націоналізм – це коли вважаєш свою націю найкращою та не поважаєш інші нації та народи, а нацизм – це прагнення винищити інші нації, або зробити їх рабами своєї. Від цих понять патріотизм так далеко, як небо від землі!

Справжній патріотизм починається з любові та поваги до ближнього. Патріотизм – є любов. Він вчить любити, а не ненавидіти!

Патріотизм – це також активна життєва позиція по відношенню до держави. Багато хто перестає вірити у державу, але тільки не патріоти. Треба розуміти, що патріотизм – це не сліпе кохання до Батьківщини. Якщо просто любити Вітчизну, заплющувати очі на її недоліки, це вже не буде патріотизмом! Треба робити щось, щоб виправити ці недоліки, зробити Батьківщину ще кращою!

Такого потужного, як сьогодні, спалаху патріотизму в Україні не спостерігалось, певно, з часів Радянського Союзу. Демонструвати патріотизм стало не тільки звичним, а і модним. Де межа між адекватним вихованням патріотизму та вихованням

агресії і шовінізму? Жовто-блакитні стрічки та бантики на жіночих сумочках, жовто-блакитний манікюр, патріотичне тату, камуфляж як щоденна форма одягу, діти, підлітки та дорослі у вишиванках - українці сьогодні будь-яким способом демонструють, що країну свою люблять, національну символіку поважають і що Україна єдина.

Ще років п'ять-сім тому перехожий у будній день, одягнений у вишиванку, став би центром загальної уваги і, ніде правди діти, глузливих посмішок. Сьогодні ж цим нікого не здивувати. Сьогодні навіть чотирирічна дитина знає, що на вигук «Слава Україні!» треба відповідати «Героям слава!». Втягуючи дітей у ті речі, в яких і самі дорослі не завжди розібралися, ми ризикуємо виховати у дітей агресію і навіть шовінізм. Лесть не у кожній п'ятій сім'ї хтось із її членів, родичів чи друзів бере участь у бойових діях в АТО. Діти чують розмови дорослих, бачать заплакану матір чи розлюченого батька, підлітки шукають правди в інтернеті і часто переглядають відео, яке не розраховане на дитячу психіку. Вони бачать смерті звичайних людей, дивляться відеосповіді солдатів, які побували на війні, читають новини про загиблих дітей. І божеволіють від страху. Тільки от малеча цього ще не пояснить, а підліток уже не зізнається...

Як наслідок, у дошкільнят і дітей молодшого шкільного віку починаються неврози, а у підлітків з їхнім нестабільним гормональним фоном з'являється агресія. Багато агресії. І бажання ламати, крушити, лаятися, одягати камуфляж і йти вбивати, бо в країні війна. Що вже й говорити про тисячі тих дітей, які втратили на цій війні батька, брата, дідуся чи дядька...

Як правильно виховувати маленьких патріотів? Що можна робити батькам дошкільняти, а про що краще не згадувати і навіть не намагатися пояснити по-дорослому?

Як пояснити, що патріотизм - це любов до свого, а не ненависть до чужих?

Перші паростки виховання дитини починається в сім'ї. Якщо батьки вважають нормою розповідати дитині, кого і за що потрібно ненавидіти, не добираючи при цьому слів, то відповідальність за майбутнього патріота лежить виключно на самих батьках. Патріотизм повинен навчати тому, що я належу до певної спільноти і пишаюсь із того. А не що я, чи моя культура кращі за інших. Патріотизм як любов до свого і ненависть до чужого – поняття несумісні.

Діти наслідують дорослих, тому тільки від них, дорослих, і залежить, якого патріотизму ми навчимо дітей. Якщо в сім'ї співають українські пісні, то повинні і розповісти дитині і про національну культуру, традиції та історію. Якщо весь патріотизм батьків вимірюється лайкою на кухні від перегляду новин чи нецензурною пісенькою про дядька Путіна, то від дітей треба чекати радше агресії, але ніяк не патріотизму. Патріотизм не повинен перетворюватися на модну тенденцію. І вишиванку на дитинку батьки повинні одягати не тому, що так роблять всі, а тому, що дитині подобається відчувати себе маленьким українцем чи україночкою. Хочеться вірити, що мода на патріотизм не мине, як мода на чергову колекцію від кутюр, а допоможе виховати по-справжньому патріотичне наступне покоління.

Діти стривожені. Вони щось чують, щось бачать, щось вгадують з інтонації батьків. Молодші школярі не все розуміють, але відчувають, відбувається щось погане і жахливе. Якщо хочете посіяти в душі дитини ще більше страху, безпорадності та розгубленості, то обов'язково перегляньте з сином чи донькою новини, покажіть відео катування полонених в інтернеті. Тому, відповідаючи на питання, дозуйте інформацію і самі зберігайте спокій. Виховання патріотизму відштовхується від позитиву,

розповідей про любов, мир, злагоду та повагу. Не забувайте у своїй політичній емоційності, що перед вами дитина. Дайте їй шанс займатися дитячими справами.

Основні аспекти:

- Виховання любові до рідної землі, родини, свого народу, Батьківщини;
- формування національної свідомості;
- культивування кращих рис української ментальності: працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою, тощо;
- виховання бережливого ставлення до національного багатства країни: мови, культури, традицій;
- формування готовності до творчої праці на благо людей, подвигу в ім'я процвітання держави;
- формування відповідальності за долю Батьківщини;
- виховання громадянського обов'язку перед країною, суспільством;
- формування політичної культури;
- вироблення та дотримання етики міжнаціональних стосунків.

РОЗУМ, ІНТЕЛЕКТ

Нам досить часто доводиться чути: «О, він такий розумний», «Давайте послухаємо розумних людей», тощо.

Розум, інтелект зазвичай пов'язують із здатністю людини мислити, розуміти, розрізняти, знаходити вихід із важких ситуацій, з кмітливістю, винахідливістю, вмінням передбачити майбутні події. У побутовому розумінні розумна людина — це та, хто багато знає. Але, взагалі кажучи, розумний — не те ж саме, що начитаний або освічений. У частині суспільства склався стереотип, що розумна людина обов'язково повинна знати фізику, математику і тому подібні дисципліни. Однак, якщо людина знає багато, це говорить лише про її хорошу пам'ять і, можливо, про її прагнення щось дізнатися. Розумною же коректніше називати людину, яка може користуватися своїми знаннями, на основі яких вона може мати свою точку зору з тих чи інших питань, робити якісь логічні висновки і приймати рішення. Висновки можуть робитися як шаблонно, так і нетривіально, але в більшості випадків призводять до правильного результату. Розумна людина бачить далі свого носа (дивиться в перспективу), на відміну від більшості людей. Вона здатна аналізувати події і відрізняти істотне від несуттєвого.

Люди не завжди користуються розумом; в повсякденному житті його з різним ступенем успішності замінюють коли напрацьовані звички, коли освіченість, а колись люди просто вимикають голову і покладаються на свої емоції і почуття. Конкретний аналіз показує, що, схоже, більшість людей думає навряд чи більше 10% часу. Люди роблять дурниці нерідко зовсім не через нестачу розуму, а через відсутність звички ним користуватися. Можна сказати, що розумна людина — це та, яка жорстко контролює свою свідомість на високій ноті концентрації в строго заданій точці.

Розум — не те ж саме, що освіченість. Освіта збагачує і відточує розум, але його не замінює, і серед високоосвічених людей іноді можна зустріти людей не сильно розумних.

Розум — не те ж саме, що інтелект, якщо інтелект розуміти як здатність швидко відповідати на запитання тестів, вирішувати логічні завдання і головоломки.

Цікаво, що людина думає не тільки головою, у вирішенні життєвих завдань у людини задіяне все її тіло: колись допомагаючи їй, колись заважаючи. Розумну людину можна відрізнити за виразом очей, по інтонації і навіть за ходою.

Різновидом розуму є кмітливість. Кмітливість відрізняється як від чоловічого, так і від жіночого розуму пошуком рідкісних, неочевидних або обхідних шляхів.

Чи можна порозумнішати? Як розвивати свій розум?

Щоб стати більш розумним, потрібно вчитися. Але — чому і як? Школа і вуз розвитку розуму сприяє, але нічого не гарантує. Розумний не той, хто все знає, а той, хто вчить себе необхідному і знає, де які знання як застосувати. Розум розвивається в першу чергу в оточенні розумних людей і при самотійному вирішенні життєвих завдань, коли людину вчить життя. Розум в чомусь схожий на м'язи нашого тіла: він підтримується постійними тренуваннями і без тренування поступово атрофується.

Нинішнім школярам доводиться тримати стільки інформації у своїй пам'яті, що часом їх молода нестійка психіка не витримує таких навантажень. Звідси емоційні зриви, пригніченість.

Проблема обдарованості в даний час стає все більш актуальною. Раннє виявлення, навчання і виховання обдарованих і талановитих дітей становить одну із головних завдань вдосконалення системи освіти. Однак недостатній психологічний рівень підготовки педагогів для роботи з дітьми, які проявляють нестандартність у поведінці та мисленні, призводить до неадекватної оцінки їх особистісних якостей і всієї їх діяльності. Нерідко творче мислення обдарованої дитини розглядається як відхилення від норми або негативізм.

Експерименти, проведені в багатьох країнах світу, переконливо показали, наскільки складно перебудувати систему освіти, змінити ставлення педагога до обдарованої дитини, зняти бар'єри, що блокують його таланти. Існує думка, що обдаровані діти не потребують допомоги дорослих, особливої уваги і керівництва. Однак у силу особистісних особливостей такі діти найбільш чутливі до оцінки їхньої діяльності, поведінки та мислення. Обдарована дитина схильна до критичного відношення не лише до себе, але і до навколишнього. Тож педагоги, які працюють з обдарованими дітьми, повинні бути достатньо терпимі до критики взагалі і до себе зокрема.

Важливо не сплутати такі речі, як «ерудиція» та «інтелект». Адже начитана людина може здатися розумною просто через надмірну ерудованість. І навпаки, співрозмовник, що не проявляє глибоких знань у тій чи іншій сфері, може виявитися мудрою і досвідченою людиною, до чийх порад слід прислухатися.

Словниковий запас. Здавалося б, очевидна річ! Але, як показують дослідження, різниця в активному словниковому запасі, приміром, випускника школи (близько 2-3 тисяч слів) і людини з вищою освітою (до 8000 слів) колосальна! Словниковий запас залежить від кількості прочитаної літератури. Ну а той, хто вважає книги і газети «марною тратою паперу», навряд чи може

похвалитися розумом. Адже чим більше прочитано якісних книг (а нові слова і терміни зустрічаються саме там), тим більше отримано інформації, що, як відомо, сприяє розвитку інтелекту. При активному читанні мозок розвивається.

Основні аспекти:

- засвоєння системи знань, яка спроектована з відповідних навчальних предметів і містить перелік смислових елементів суспільного досвіду (фактів, понять, означень, теорем, законів, положень, правил, алгоритмів діяльності, тощо);
- розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення, раціональної організації навчальної праці;
- розвиток критичного мислення, здатності усвідомлювати та відстоювати особисту позицію;
- вироблення вміння самостійно здобувати знання;
- готовність до застосування знань та вмінь в практичній діяльності;
- формування особистого світогляду – узагальненого розуміння всього світу в цілому на ґрунті великої кількості впорядкованих поглядів, переконань, ідеалів;
- виховання культури мислення.

ЕСТЕТИКА

В наш час проблема формування естетичних почуттів, розвитку особистості, формування естетичної культури вихованців є одним із важливих завдань, які постають як перед навчальним, так і перед позашкільним закладом.

Прекрасне – могутнє джерело моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості кожної особистості. Уміння відчувати красу і створювати красу роблять життя людини осмисленим, багатим і яскравим. Хороші книги, музика, твори образотворчого мистецтва, які довелося прочитати, почути, побачити, наповнюють радістю і смыслом наше життя. Прагнення до прекрасного в природі, у людських стосунках, у побуті, розуміння краси творчої праці - природна властивість людини. Прекрасне не тільки приносить насолоду, радує, захоплює. Воно облагороджує і підносить людину, надихає її на високі почуття і думки, на великі справи і подвиги. Чудовий світ звуків і кольорів, чарівність поезії, краса природи, краса вчинків та справ людини відкриваються тому, хто має допитливий розум і загострені почуття, хто багато читає, спостерігає, думає, переживає.

Естетична вихованість, розвиненість естетичних смаків та уподобань, вміння відрізнити справжню красу від дешевих імітацій – все це завжди свідчило про високу духовність особистості. Естетично вихованій людині притаманне тонке відчуття прекрасного, що втілюється не лише в творах літератури та мистецтва, а й у будь-якій сфері життєдіяльності. Така людина здатна насолоджуватися прекрасним, актив но творити його. Естетична вихованість як одна з духовних цінностей особистості є особливо актуальною в наш час - час пошуку принципово нових ціннісних орієнтирів.

То ж розвиток особистості вихованця у системі естетичного виховання необхідно здійснювати різноманітними засобами:

- Творами образотворчого мистецтва. Під час споглядання картини чи скульптури, в дитини розвивається не лише сприйняття, а й фантазія: вона мислить, уявляє, “домальовує” зображає, бачить за картиною події, образи, характери.
- Музикою, яка, відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру, впливає на емоційно-почуттєву сферу людини, на її поведінку.

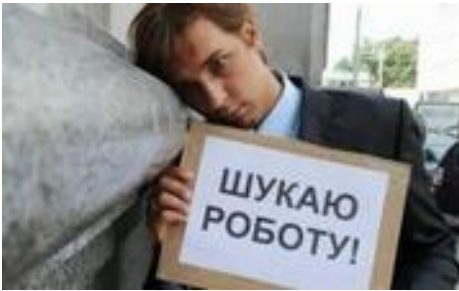
- Художньою літературою. Головним виразником естетики в літературі є слово. Слід залучати, як засіб естетичного розвитку особистості, український фольклор
- Театром, кіно, телебаченням, естрадою, цирком. Цінність їх у тому, що крім змістової частини, вони об'єднують у собі елементи багатьох видів мистецтва (літератури, музики, образотворчого мистецтва, танцю).
- Поведінкою і діяльністю їх ровесників. Достойні вчинки учнів, успіх в навчанні, праці, спортивній, громадській, художній діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій.
- Природою: її красою в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і невинній природі.
- Фактами, подіями суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна частота й фізична досконалість повинні бути предметом обговорення з учнями.

Основні аспекти:

- оволодіння основами народного мистецтва, музики, архітектури, усної народної творчості, національної пісенності і танцювальної культури, побуту, ремесел, гри;
- формування системи знань про світову культуру і мистецтво;
- розвиток естетичних потреб і почуттів;
- розвиток художніх здібностей і творчої діяльності;
- готовність будувати власне життя за законами краси.

ПРАЦЯ

Постановка проблеми

Питання підготовки молоді до трудової діяльності висвітлювалися в роботах багатьох вчених, педагогів, науковців таких як: М. Горлач, В. Терес, Г. Левченко, М. Тименко, О. Лроцишин, О. Шпак. Цій проблемі присвячено також роботи педагогічних колективів вищих і загальноосвітніх закладів. Вчені С. Вовканич, А. Вихрущ, В. Мадзігон, І. Дрокопенко, В. Сидоренко, та інші розробили нові підходи до організації економічної освіти через систему трудової підготовки. Проте проблема вимагає подальшого дослідження, вивчення і вдосконалення.

- В промисловості більшості країн сьогодні різко міняються пріоритети, виникають нові галузі, появляються нові технології. Освітні заклади не встигають реагувати на ці зміни. Важливо допомогти випускнику сформувати у собі установку на мобільність та ініціативу, розширюючи досвід його продуктивної та творчої діяльності. Випускника потрібно готувати до можливої роботи в трьох-п'яти областях професійної діяльності.

- Професії міняються досить швидко, тому учні повинні вчитися не чужому досвіду десятилітньої давності, а набути здатність самонавчатись.

- Більшість учнів та їх батьків вважають, що навчальна програма вже застаріла і не готує їх адекватно до життя. Крім цього, сьогодні вже стало зрозуміло, що введення нових навчальних програм значно запізнюється. Через бюрократичні механізми у прийнятті рішень потрібно приблизно 5 років, щоб ввести інформацію про інновацію в систему освіти і 10 років, щоб її розповсюдити. Такий розрив – причина низьких оцінок роботи школи і зниження мотивації підлітків. В традиційній школі дітям тепер стало вчитись не цікаво.

Як там, у них:

В системі освіти Німеччини, поруч з теорією, значна частина навчального процесу відводиться практиці. Саме досвід реальної роботи цінують роботодавці, а не високі екзаменаційні оцінки. Для роботодавців також мають значення особисті якості молодої людини – старанність, активність, комунікабельність, інтелект, глибина і нешаблонність рішень. Єдиний шлях пізнати ближче потенційного претендента на вакансію – тимчасове працевлаштування ще під час навчання.

Перед вступом до інституту на інженерно-технічну спеціальність кожен абітурієнт повинен пропрацювати хоча б 3 місяці в обраній галузі. Ще один «плюс» передвступної практики – відсіювання тих, хто не вміє, не хоче, не має здібностей для роботи з технікою. Студент сам визначає, який період навчання йому зручно віддати практичній діяльності. Робоче місце молодь шукає самостійно, набуваючи досвіду спілкування з власниками фірм та самопрезентації. Головне – щоб фірма працювала в галузі, пов'язаній з майбутньою професією. Фірма виплачує заробіток в межах 300-900 євро. На підприємствах студентам довіряють роботу низькокваліфіковану, допоміжну. Однак під час практики молода людина пізнає свою професію ближче, розуміє як теорія втілюється в реальність. Інколи приходить усвідомлення, що потрібно змінити фах. Якщо студент демонструє ентузіазм, проявляє активність, творче натхнення, його допустять до виконання серйозних задач. Після випускних екзаменів спеціаліст сюди повернеться і скористається шансом працевлаштуватись у знайомого роботодавця. Наприкінці практики студент отримує спеціальне свідоцтво. В ньому перелічується, які конкретні завдання він виконував, є також коротка характеристика його особистих якостей. Свідоцтво про проходження практики – офіційний документ, який можна показувати на співбесіді з роботодавцем. Отже, навчальний процес в німецьких вузах генерує випускників-професіоналів, високо цінованих на ринку праці. Секрет – спрямування німецької освіти на ті професійні та особисті компетенції, які приносять успіх кар'єрі.

У нас:

В Україні проблема безробіття молоді є однією з найактуальніших на сьогодні. Закінчення навчального закладу ще не означає визначеність з місцем роботи за фахом, або отримання роботи. Роботодавці часто висувають умови, які не може задовольнити молодь. Це пояснюється тим, що потрібні досвідчені працівники, а досвіду роботи у молоді, яка нещодавно закінчила навчальний заклад, ще не має. Саме це і зумовлює значне безробіття молоді віком 15-24 роки. Ринок праці перенасичений юристами, економістами, психологами, менеджерами та подібними фахівцями. Тому молодь, яка обрала ці спеціальності, після закінчення навчального закладу, змушена масово перекваліфікуватись.

На державному рівні необхідно запропонувати ряд заходів щодо створення умов для підготовки кваліфікованих фахівців і робітників відповідно до умов сучасного виробництва. Держава, в свою чергу, повинна виконувати задекларовані у молодіжному законодавстві гарантії, приймати та реалізовувати регіональні молодіжні програми.

У сучасних умовах молодь, яка закінчила навчальні заклади все частіше відчуває себе зайвою на ринку праці. Брак вільних робочих місць, відсутність роботи за спеціальністю, низька територіальна мобільність як наслідок нерозвиненості соціальної інфраструктури призводять до невпевненості молоді в завтрашньому дні.

Спостерігається виїзд молодих українців за кордон.

Наприклад, села Львівщини масово «вимірають». Молодь виїжджає у міста і не повертається. А останнім часом курс молодої людини не у Львів чи Київ, а Варшаву, Прагу чи Рим. І така тенденція лякає. Ще 2-3 роки тому, опитуючи львівських студентів,

чи хотіли б вони виїхати за кордон, у відповідь чули, що вони (студенти) мають наміри побувати на стажуванні чи роботі за кордоном, а потім з набутим досвідом повернутись в Україну. Нині настрої серед молоді змінюються, і чимало уже говорить про міграцію. За даними центру «Жіночі перспективи», понад 40 відсотків трудових мігрантів – молодь.

Таким чином, сама реалізація ефективної молодіжної політики, можлива лише завдяки співпраці між державою, роботодавцями, навчальними закладами і самою молоддю.

Основні аспекти:

- вироблення ставлення до праці як вищої цінності людини і суспільства;
- формування трудових навичок та умінь;
- формування вміння самостійно і ефективно працювати;
- розвиток потреби в творчій праці;
- виховання діловитості, підприємливості;
- виховання почуття господаря й господарської діяльності;
- формування готовності до праці в умовах ринкової економіки.

БАЗОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми

Культура— це складна цілісність, яка включає в себе знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї, здібності і звички, що набуваються і досягаються людиною як членом суспільства. Таке найбільш вдале визначення цього терміна дав англійський етнограф Е. Тейлор. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» розглядає культуру як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії.

Основна мета сьогодні навчального закладу – дати кожному школяреві, вихованцеві базову освіту і культуру.

Базова освіта включає у себе те обов'язкове, що дає можливість школяреві включитися у самостійне життя і вдосконалювати себе - свій розум, талант, свої індивідуальні обдарування - усе наступне життя.

А що дає базова культура?

Саме в культурі (вірніше, у її відсутності) концентруються наші недоліки у вихованні. Базова культура – це гармонія культури знань, культури творчих дій, культури почуттів і спілкування. Доцільно виділити пріоритетні напрями базової культури, які можуть скласти основу змісту виховання. Це – культура життєвого самовизначення і культура сімейних відносин; економічна

культура і культура праці; політична, правова культура; інтелектуальна, моральна і культура спілкування; екологічна, художня і фізична культура.

Досить часто говорячи вихованцям про життєве самовизначення, діти плутають його із самовираженням. Його (самовираження) дитина шукає, усвідомивши, що світ навколо багатогранний і багатолюдний, і їй не хочеться у ньому загубитись. Більше того – їй хочеться, щоб її помітили. Способи самовираження дуже різняться: один у 9 років стає лауреатом усіх можливих конкурсів піаністів, співаків, а інших вчора засудили до ув'язнення через скоєний злочин. Частина молоді шукає і знаходить себе в субкультурах.

Перші паростки молодіжної субкультури зароджуються в період ранньої юності, коли молодь відчуває багато сил та енергії, але не знаходить сфери для її реалізації. Юнацтво відчуває себе некорисним та хайвим у великому суспільстві, яке належить головним чином дорослим, воно потребує й чекає підтримки. Тому на допомогу повинні прийти дорослі, спрямовуючи цю активність у позитивне русло та підтримуючи її. Проте, враховуючи амбіційність, нестриманість, максималізм юнацького віку, підготовка має ненав'язливою, поради повинні мати невимушене забарвлення, оскільки невірний підхід викликає бурхливий сплеск негативних емоцій у молодій людини. Існує тенденція молоді робити навпаки порадам дорослих, назло батькам, які не розуміють, назло однокласникам, які недооцінили та не прийняли, назло світові, який не розгледів.

Висновок: Діти йдуть туди де їм цікаво, де їх розуміють і підтримують.

Слід зазначити, що українська молодіжна субкультура має своєю особливістю те, що вона орієнтована або на проведення відпочинку, або на передачу і поширення інформації. У той час як на Заході альтернативний рух, який виріс із молодіжних субкультур 60-70 років активно приймає участь в соціальних програмах, допомагає хворим, інвалідам, наркоманам.

Основні аспекти:

- Громадянська культура – глибоке усвідомлення своєї належності до певної держави, почуття громадянської гідності, відповідальності й обов'язку, здатність рішуче відстоювати суспільно-державні цілі в складних ситуаціях.
- Виховання правосвідомості передбачає засвоєння системи знань з питань держави й права; виховання поваги до законів своєї держави, глибокої переконаності в необхідності дотримання чинного законодавства; уміння визначати форми й способи своєї участі в житті суспільства, спілкуватися з демократичними інститутами, органами влади; захищати та підтримувати закони та права людини.
- Культура міжетнічного та міжнаціонального спілкування. Високий рівень культури міжетнічних і міжнаціональних відносин передбачає рівність і співробітництво всіх народів, їх гармонію, орієнтує людину і суспільство на злагоду, взаємодію, взаємодопомогу, партнерство, діалог, толерантність.
- Політична культура. Політична освіченість включає знання про типи держав, політичні організації й інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему.

- Моральна культура та формування важливих моральних цінностей, які визначають громадянську поведінку особистості – совість, чесність, свобода, рівність, справедливість, повага, толерантність, гідність, працелюбність, відповідальність та інші.

- Культура праці та трудова активність – розуміння економічних законів і проблем суспільства та шляхів їх розв'язання; розвиває мотивацію до праці, усвідомлення життєвої потреби трудової активності, ініціативи, підприємництва, здатність до соціальної творчості як умови соціальної адаптації, конкурентноспроможності й самореалізації особистості в ринкових відносинах.

- Інтелектуальна культура – інтерес до роботи з книгою і новими інформаційними технологіями; розвивання розумові сили, мислення, здатність здійснювати саморегуляцію інтелектуальної діяльності.

- Екологічна культура – формування системи наукових знань, спрямованих на пізнання процесів і результатів взаємодії людини, суспільства і природи; відповідальність за природу як національну і загальнолюдську цінність, основу життя; готовність до природоохоронної діяльності.

- Естетична культура – це здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві і дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси.

- Формування фізичної культури – морфологічне і функціональне удосконалення організму; формування та вдосконалення основних рухових якостей; набуття необхідного мінімуму знань в галузі гігієни і медицини, фізичної культури і спорту. Учні повинні мати чітке уявлення про режим дня, гігієну харчування, сну, значення фізичної культури і спорту для зміцнення здоров'я і підтримки високої працездатності, про гігієнічні правила занять фізичними вправами, гігієнічні вимоги загартування, тощо.

МОРАЛЬ ТА ЕТИКА

Постановка проблеми

Сучасні діти живуть, зростають в нестабільних умовах. На жаль криза торкнулася сфер книговидання та кіновиробництва; зменшилась кількість бібліотек та музеїв; скоротилась мережа позашкільних навчальних закладів, навчальних закладів I-II рівнів акредитації. На цьому тлі виникають такі явища, як дитяча праця, торгівля дітьми, дитяча проституція, бездоглядність і бродяжництво тощо. Моральна культура сучасної молоді далека від високого рівня. Цинізм, грубощі у спілкуванні з дорослими та ровесниками, жорстокість, нерозуміння високохудожнього мистецтва та навіть небажання його сприймати - усе це, на жаль, притаманне їй. Та й чого ж можна очікувати, коли нас заповнили заокеанські телесеріали, відеофільми, порнографічна продукція. Така «культура» не здатна виховати в молодій людині нічого, крім аморальності та бездуховності. Доводиться навіть констатувати, що в нашому суспільстві панує сьогодні культ насильства і усе це цілеспрямовано «вбивається» у підсвідомість, одурманюючи юні душі.

Хоча духовність і моральність людини - це не лише психологічні й педагогічні проблеми, а великою мірою суспільні, соціальні, все ж потрібно підкреслити, що у їх вирішенні надзвичайне місце належить психолого-педагогічній науці, процесу виховання, системі освіти. Їхнім завданням, проблемою є максимальне пом'якшення цих болісних процесів, максимальне обмеження, нівелювання негативних впливів, збереження і плекання духовно-ціннісних засад розвитку особистості, не спонтанне реагування на гуманітарний хаос у суспільстві, а розробка моральних орієнтирів і духовних засад виховання дітей та молоді.

Основні аспекти:

- формування у вихованців основ загальнолюдської і народної моралі: совісності, порядності, тактовності, співчуття, милосердя, доброти, чесності, гуманності, толерантності та інших добродійностей;
- виховання поваги до батьків, духовної єдності поколінь;
- виховання почуття власної гідності: честі свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни;

- виховання готовності будувати своє життя за принципами гуманізму;
- подвижництво у подоланні страху, насильства, жорстокості, помсти;
- виховання культури поведінки.

ПРАВО

(повага та дотримання державних законів)

Правова культура людини унікальна і полягає в тісному зв'язку основних її частин (знання законів – відношення до закону – поведінка). Оволодівши в шкільні роки основами правових знань, учні протягом усього воого подальшого життя будуть збільшувати їхній обсяг, поглиблювати їх, тісніше зв'язувати з життям, з трудовою і суспільною практикою. Ми, педагоги повинні постійно працювати над розробленням наскрізної системи бесід та тематичних годин з морально-правового виховання учнів. Правове виховання учнів у навчальних закладах повинно зводитись до ознайомлення їх з деякими питаннями кримінального права, з «літерою» закону. Запрошені на тематичні години з правового виховання працівники правоохоронних органів, виступаючи перед дітьми, не тільки висвітлюють конкретні злочини, механізми їх скоєння і розкриття, а й аналізують їх, дають морально-правову оцінку негативним вчинкам, підкреслюють невідворотність відповідальності за скоєння.

Особлива увага приділяється проблемі виховання в учнів поваги до тих, хто охороняє порядок і закон. З цією метою доцільно було би проводити екскурсії учнів у відділок міліції, на пост ДАІ, організувати зустріч з представниками правоохоронних органів (кримінальної міліції, прокуратури). Здійснення правовиховної роботи з дітьми вимагає іноді використання негативних прикладів, щоб показати недоцільність їх наслідування:

Для чого це потрібно?

- необхідно розкрити учням шкідливість і аморальність окремих звичок, які призводять до окремих негативних вчинків;

- якщо учні не розуміють суті негативного вчинку, є потреба розвінчати його на конкретних прикладах, зокрема зрозумілих і відомих їм, показати його аморальність.

Складовою правового виховання є превентивне виховання школярів. (Превентивне виховання – це успішна система підготовчих, попереджувальних та профілактичних дій педагога з метою запобігання формуванню негативних звичок, рис характеру, проявів асоціальної поведінки підлітків та організація належного догляду за їх діяльністю). У превентивній роботі рекомендується застосовувати такі методи, що сприяють формуванню у школярів умінь та навичок правомірної поведінки. Досвід переконує, що часто учні в певних ситуаціях діють неправомірно тому, що не мають досвіду, а теоретичні знання не спрацьовують. Тому дітей частіше треба ставити в ситуацію всеобучу того чи іншого типу поведінки, організовувати різноманітні рольові ігри, проблемні ситуації, привчати дотримуватись правил людського співжиття.

Слід зазначити, що часто правопорушення скоюються не через велике бажання зробити щось недобре, не через нестаток матеріальних благ в сім'ї, а через те, що підліток не вміє організувати свій вільний час, не може реалізуватися в навчальній та позашкільній діяльності. Виховну роботу в позашкільному закладі можна організовувати за методикою колективної творчої діяльності, коли діти самі планують, самі готують, розробляють хід свят, виховних заходів, їх сценарії, проводять їх та аналізують досягнення і невдачі, результати. Особливістю проведення таких заходів є зайнятість кожного вихованця в тій чи іншій мірі, відповідальність кожного за якусь окрему ділянку роботи, що сприяє вихованню у вихованця соціальної активності, допомагає йому реалізувати себе, самоствердитися, вчить правильно і з користю для себе організувати свій вільний час.

Основні аспекти:

- прищеплення поваги до прав та свобод людини і громадянина;
- виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- засвоєння основ державного, трудового, цивільного, сімейного і кримінального права;
- формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадською відповідальністю;
- виховання поваги до прав і свобод інших людей;
- формування активної протидії випадкам порушення законів.
- Україна та Конвенція ООН про права дитини .